

Babits — kívül és belül

A hajdani Baross gimnázium külső falán Babits-portré jelzi, hogy valamikor, kezdő tanár korában gyöngyszavú költőnk is tanított benne. Régóta az építőipar középfokú utánpótlását képezik az épületben, ami egyúttal azt is jelenti, hogy a tantervek szerint nem a költészet és prózaírás adja a leckék elejét. Századik születésnapját ünnepeltük öt évvel ezelőtt, akkor született meg az a gondolat, hogy önképzőkör működik benne. Neve természetesen Babits Mihály Önképzőkör lett. Ebből az egyszerű tényből egész sor kérdés ágazhat elő.

Az első: mit akarunk megint az önképzőkörökkel? Valamikor voltak ilyenek, egynek e sorok írója tagja volt, de valamelyik tanügyi reformunk lesöpörte valamennyit a középiskolák asztaláról. Nyilván akkor, amikor mindenféle elitképzés gondolata is megfeneklett. Nekünk nem különökre van szükségünk, rímfaragókból egyébként is a világtermelés élén járunk, legyen helyetük inkább irodalmi szakkör. Van azóta is ilyen a Vedres Istvánról elnevezett építőipari szakközépiskolában, és nagyszerűen egészíti ki az irodalomtanítást. Elsősorban szegedi írókkal-költőkkel foglalkoznak. Tömörkénnyel, Juhással, Mórával, és a többivel.

A második: miért éppen az építőipar utánpótlásába akarjuk beleültetni a verscsinálás és prózaírás tudományát? Se rímre, se ritmusra nem lehet téglafalat rakni, ennek tehát később kamatozó gyakorlati haszna nem lehet. Ha valakiben irodalmi bogarak mozognak, föltehetően nem ebbe az iskolába jelentkezik, hanem valamelyik gimnáziumba, ahonnan egyenesebb az út a bölcsészkarra. A tehetséget egyébként se lehet tanítani, hiszen — klasszikussá lett meghatározás szerint — az a tehetség, aki többet tud, mint amennyit tanult. Aki tehát szakközépiskolás korára is őrzi Arany János Családi körének sorát — effélet csinálni maga is próbálgat —, azt inkább sürgősen le kell beszélni róla. Tudván ugyan, hogy az iskola névadója nemcsak korának egyik legkiválóbb mérnöke, de írója is volt, ennél fogva nem lehet idegen a tanintézetben az irodalmi szárnypróbálgatás se, föltemtem e kérdéseket az önképzőkör egyik tanárelnökének, Árpás Károlynak. Nem lepődött meg túlságosan.

— Az igaz, hogy a tehetséget nem lehet tanítani, de minden emberben lakik olyan képesség, ami csak rá jellemző. A gyerek nem nagyon tudja még, mi lakik benne, alkalmat kell adnunk rá, hogy fölfedezze legteljesebb önmagát. Ha arra jön rá, hogy benne rímek születnek, vagy szereti szépen kifarangni a mondatait, nem tehetjük meg, hogy szépen, sorba letördeljük a virágot. Hogy nem lesz belőle végül se költő, se író? Föltehetően mérnök se lesz, de teljesebb emberré válik, az biztos. És ez már igen előkelő szempontja lehet minden oktatásnak. Hadd érezzék, hobbiból nemcsak biciklit vagy autót lehet javítani. Tudjuk, néhány akadt csak eddig, akire igényesebb lap szerkesztője azt mondaná, ne hagyja abba, de biztosan nem közölné ő se, de ha valaki megtalálja a lelki békéjét, ráadásul akkor, amikor legjobban forr benne a világ, és leginkább nem tud mit kezdeni magával, akkor ezt a lehetőséget se szabad kihagynunk.

— *Te Kiskőrösön jártál középiskolába, és akár pincemester is lehettél volna. Tanár lentél mégis, és verselsz is.*

— Természetesen nálunk se volt már akkor önképzőkör, pedig Petőfi szelleme beleszegíthetett volna. Negyedikes koromban azonban sikerült megszerveznünk egyet. Lehet, hogy csak arra volt jó, hogy engem eltérítsen kiszabott pályámtól, de talán ezt se szabad fölírónunk neki.

— *Szegeden működik még valahol hasonló?*

— Nem tudok róla, bár tudnom kellene, ha lenne. Alapítványok vannak, országos diákirodalmi pályázatok is, néhányra a mi iskolánk is benevez, ezeknek a visszacsatolása nem a legjobb. Sőt! Egyáltalán nem jó. Aki nyer valamit, leg-

főbb o tudja meg, de aki — akármilyen miatt — nem nyer, az fél szó értékelést se kaphat. Arra tehát nagyon jók a pályázatok, hogy a sok virágból a legmutatósbakat kiválogassuk, és csokorba kössük, de a többség nevelésében nem sok szerepet játszhat. A Baross-évkönyvekben láttam, mennyire eleven alkotások születtek annak idején, könnyű volt elhatároznunk Dékányné Bozsó Klárával, hogy erre a virágos kertre is ablakot nyitunk. Ha valaki „szemrevalót” alkot, legalább illő bírálatot kap társaitól, és ha megérdemli, bekerülhet a „Kék könyvbe” is. *Terméskövek* címmel most állítottuk össze az első antológiánkat. Versek, prózai alkotások és linómetszetek szerepelnek benne. Számítógéppel sokszorosítottuk, nyomdai változatra nem is gondolhattunk.

— *Néhány szót a szervezeti fölépítésről!*

— Az önképzőköri titkár mindig diák, többes jelölés alapján titkosan választják. Újabban két titkár van, mert — speciális eset — nálunk az önképzőkörön belül alakult meg a színjátszócsoporth. A titkári megbiatás mindig egy évre szól. Az alapszabályunk kimondja, hogy vissza is hívható, de ilyen még nem fordult elő. Ha már igen, hogy lemondott a titkár, és nem is dolgozott többet a körben. A két tiszteletbeli tanárelnöknek legfőbb gazdasági ügyekben van vétőjoga, különben a legteljesebb önkormányzatra épül az egész.

— *Gazdasági ügyek az önképzőkörben?*

— Ha kiemeljük, úgy tűnhet, az a fontosabb, pedig nem így van. Mivel a színjátszók is hozzánk tartoznak — egyelőre még — ők egyszer fizetnek, húsz forintot. Ha májusban lép be valaki, akkor is. A többiek száz forintot hoznak, de igen érdekes sorsa lesz ennek a száz forintnak. Tíz ülést tervezünk egy évre, minden ülésen visszakap minden jelenlévő tíz-tíz forintot. Aki tehát mindig ott van, annak ingyenes a részvétel, és ő alkotásaival járul hozzá a munkához. Rétegtanácsi támogatásba is részesülünk, és az iskolai ifjúságpolitikai pénzből is kapunk.

— *Az alkotás olyan csudabogár, hogy fórumot kíván.*

— A mostani antológiánk éppen ezt a célt szolgálja. Az önképzőkör is fórum, ott méretik meg legelőször, de tudjuk, iskolaújság lenne az igazi. Két ok miatt sincsen azonban iskolaújságunk. Nincs rá pénze az iskolának, és faliújság is kellene előtte, hogy néminemű szerkesztői tapasztalatok is összejöjjenek.

— *És az iskolarádió?*

— Abba, sajnos, nem férünk bele. Kéthetenként van adás, közéleti ifjúsági hírek és riportok alkotják, a hézagot pedig muzsika tölti ki. A szépirodalmi betétekhez más hangulat kellene. Képzeld csak el, valakinek az addigi legszebb műve halalszana éppen, és látná saját szemével, senki se figyel rá, mert a következő óra anyagával van elfoglalva. Nincs az az ember, akiből ki ne verné a lelkesedést.

— *A szakkör beleszámít a tanár óráiba. És az önképzőkör?*

— Mivel a központi gondolat szerint ilyen nincsen, természetesen nem. Panaszkodunk nincsen emiatt, úgy tudom, jutalmazásoknál figyelembe veszik.

— *Utolsó kérdésem: mi köze mindehhez Babitsnak?*

— Azt már említettük, hogy két évet itt tanított, azt is, hogy portréja itt van az iskola falán, sőt azt is, hogy századik születésnapján alakultunk. Költői minta azért se lehet, mert az igazi költészet minden mintát igyekszik lerúgni magáról, bár nincsen olyan költőnk és írónk, aki ne valakinek a követkejként kezdte volna az írogatást. Gondolj csak bele jól, mi lenne, ha mi tucatszámra kis Babitsokat nevelnénk? Mégis jelen van minden foglalkozásunkon, és talán az alkotás megszületésénél is ott van: az igényessége a példa. Jó minőség, enélkül nem irodalom az irodalom! Mennyivel másként hát, ha tudjuk, ennek az iskolának a katedráján tanított. Ha gyöngébb darabocská születik valakinek a keze között, elég intenünk csak: Babits ezt azért így nem adta volna ki a kezéből!

HORVÁTH DEZSŐ

Dalanics Zoltán

Félmondatok

Nem találtam meg, amit kerestem. Igen. Ha lassan visszafordítom a fejem semmi sincs, az arcok elsüllyedtek beteljesületlen.

Ismertek már régen, de engem a mély tengerrácsos égen át nem láttatok, mert nincs szem és sötét a kép.

Az utcákon senki nincs, csak képek, a kövek halkan felszisszennek utánam, mintha fájna a magány, csak a talpak kötik össze őket.

Megyek, de nincs; a fák lehajolnak hozzám és kezembe adják a kulcsot. Ki a kövek istene?

Ahová nem lép senki, csak a süket vonzás marad!

Szétnéztem, és az értékek ólomarcokon peregtek le. A kövek rései fogadták be őket.

Bár hazafelé indultam, és kezem már érezte kezéd hűvös vonzását, féltem. Félig zártam az ablakot, aludni akartam.

És mi lesz holnap? A kövek, a fák, a kezéd. Megmosdanak a szavak és a képek, félmondatok, kettétört betűk.

Áttűnések

A fény és a lomb halvány zöld selymet szőve lassan összeér. Reszket a levegő; a valóság olyan, mint az ember.

A Fa előtt állsz. — Mintha hallgatnál, el kell mondanom, hogy lüktet számban az első szó, így hullámszik a lomb és a fény.

Egymást be-beccapva, kerülgetve emelkedik egy-egy levél, nyomban fény veszi át a helyét, felbomlik és újra halvány levél.

Csak figyelsz: levelek szólnak a fénnel, ami más. Hajad a színek közé szórod és már nem is haj, hanem áttetsző sors.

Fény és levél halk egymásba rezdülése, így nézünk magunkra, valahol távol, Fa és Nap között.

Schmidt Andrea:

Strand-takarítás

